

Smysl a jeho „uskutečňování“

Když klademe otázku, zda něco, např. nějaký čin, „má“ nebo „nemá“ smysl, velmi často zapomínáme na dvojí význam takového tázání. Především můžeme mít na mysli něco jako souhlas nebo zapojenost určité vymezené aktivity do širšího celku nebo kontextu, jehož „smysl“ už nějak předpokládáme. V takovém případě měříme oním širším „smyslem“ smysl užší, např. určitého jednotlivého činu. Odtud je zřejmé první věc: smysl nikdy nemůže být omezen na určitou akci ani na určitou situaci, nýbrž vždycky je spjat s něčím, co tyto určité, jednotlivé akce nebo situace překračuje, přesahuje; každý „konkrétní“ smysl poukazuje vždy dál, k nějakému širšímu „smyslu“. Avšak teprve když jsme si toto ujasnili, můžeme provést náležité další rozlišení: při posuzování každého „konkrétního“ smyslu, spjatého s určitou situací a s určitou akcí, může jít nejen o situaci prostě danou, ani o akci již uskutečněnou, ale také o situaci v jejím časovém směřování, tedy chápanou rozšířeně o její ještě nedanou, neuskutečněnou fázi, k níž teprve může (anebo nemusí) dojít, a tedy rovněž o akci, o které zatím jen uvažujeme, k níž se rozhodujeme, kterou teprve chceme provést. A tady právě musíme dobře a pečlivě rozlišovat: tážeme-li se po smyslu určitého svého činu, můžeme mít na mysli buď otázku, zda má dost smyslu tento čin uskutečnit, anebo naopak spíš otázku, zda takový již vykonaný čin měl dost smyslu. Při takové otázce, která není zaměřena k žádnému jednotlivému činu, ale třeba k celému životu, už prostě nemůžeme zanedbávat onu široce významnou „část“ života, která ještě nebyla zažita a prožita, ale jejíž způsob zažití a prožití, tedy přesněji způsob uskutečnění, do značné míry závisí na nás a na našem chování a jednání, na našich akcích a činech. Pak se ovšem onen pouhý poukaz k širšímu kontextu může ukázat jako hrubě nedostačující, protože už nemůže být chápán jako jednostranný: v jednom směru ovšem nadále bude platit, že celkově nesmyslný „život“ nemůže být dostatečnou oporou smysluplnosti určitého činu, ale na druhé straně nelze nevidět, že určitý jednotlivý čin může mít velký, možná dokonce rozhodující vliv na smysluplnost (nebo naopak nedostatek smyslu či nesmyslnost) celého života. Zkrátka platí, že otázka po „smyslu“ nemůže a nesmí být chápána jako otázkou po „jsoucnosti“ smyslu, tj. po tom, zda takový „smysl“ může být nalezen a konstatován, nýbrž zda může a má být uskutečněn, „realizován“. Otázka po „smyslu“ není tedy primárně otázkou po tom, zda ten smysl „jest“ či „není“, resp. zda něco smysl „má“ či „nemá“ ve významu danosti, nýbrž naopak ve významu výzvy k rozpoznání, následování a uskutečňování něčeho, co teprve být může a má (případně nemůže a nemá), co teprve bude (anebo naopak nebude).

(Písek, 051201-1.)